

Vad är människorätts- fostran och -utbildning?

*Artikeln är ursprungligen publicerad i
"Människorättsfostran och -utbildning i Finland"
(Människorättscentret 2014). Delar av denna
artikel baserar sig direkt på Mia Matilainens
doktorsavhandling "Ihmisoikeuskasvatus
lukiossa - outoa ja itsestäänselvää"
(Människorättsfostran i gymnasieutbildningen,
HU, forskningsrapporter 326, 2011). Kapitlet
som berör människorättsfostrans historia har helt
skrivits om för denna upplaga.*

© Människorättscentret 2014

Uppdaterad version
ISBN 978-952-7117-22-4

Layout: Anna Mattsson / Suomi Design Oy

I FN:s deklARATION¹ om
människorättsfostran och -utbildning
fastställs det att människorättsfostran
och -utbildning är all sådan
fostran, utbildning, information
och undervisning som syftar till
världsomfattande respekt och
efterlevnad av de mänskliga
rättigheterna och grundläggande
friheterna och som således
förebygger människorättskränkningar.
Människorättsfostran ger människorna
bl.a. kunskap, förmåga och förståelse
och utvecklar deras attityder och
tillvägagångssätt för att ge dem
egenmakt att medverka till att
skapa och främja en universell
människorättskultur.

¹(art. 2[1], UN Declaration on Human Rights Education and Training)

Enligt artikel 2(2) i deklARATIONEN omfattar människorättsfostran

- kunskaper och förståelse om människorättsnormer och -principer, om de värden som ligger till grund för dem och om de mekanismer som är avsedda att skydda dem
- lärande och undervisning på ett sätt som respekterar såväl dem som lär och dem som lär sig
- egenmakt för människorna att åtnjuta sina rättigheter och använda dem samt respektera och försvara andras rättigheter.

Människorättsfostran skall alltså innefatta kunskaper om och förståelse för de mänskliga rättigheterna i deras egenskap av principer och rättsliga normer som är bindande för staterna och ingår i internationella konventioner och andra instrument. Den skall dessutom förmedla kunskaper om de nationella och internationella mekanismer som övervakar efterlevnaden av normerna, och om de för alla gemensamma värderingar som ligger till grund för människorättsnormerna - i sista hand alltså om människovärdet och om förutsättningarna för att respektera det.

Vid sidan av förmedlingen av kunskaper om och förståelse för de mänskliga rättigheterna skall människorättsfostran och -utbildningen bedrivas via de mänskliga rättigheterna. Det betyder att de mänskliga rättigheterna skall respekteras i den fysiska och psykiska verksamhetsmiljö där fostran och utbildningen ges. Undervisningen skall ske på ett sätt som respekterar elevernas mänskliga rättigheter, men också eleverna skall respektera varandras, fostrarnas och lärarnas rättigheter. Ansvar för att de mänskliga rättigheterna förverkligas i den verksamhetsmiljö och verksamhetskultur där fostran och utbildning ges är alltså gemensamt för alla.

Dessutom bör det fundamentala målet för människorättsfostran och -utbildning, och samtidigt en måttstock på hur resultatet varit, vara att individerna, vi alla, ökar vår egenmakt så att vi kan åtnjuta och utöva våra mänskliga rättigheter samt respektera och vid behov försvara andras mänskliga rättigheter - inte bara våra egna.

Den vidsträckt definitionen i deklARATIONEN sammanför tidigare definitioner av begreppet

människorättsfostran som bl.a. FN och Unesco använt. De har ofta på varierande sätt betonat kunskaperna om eller attityderna till de mänskliga rättigheterna eller de praktiska tillvägagångssätten att förverkliga dem. Människorättsfostran och -utbildningen är av väsentlig betydelse för förverkligandet av alla aspekter på de mänskliga rättigheterna, dvs. för främjandet, utövningen, skyddandet, säkerställandet och försvarandet av dem.

Såsom redan framgått utgör definitionen i FN:s deklARATION om människorättsfostran en utgångspunkt också för den här artikeln.

Förhållandet mellan människorättsfostran och närbesläktade begrepp

Bland de begrepp som delvis tangerar benämningen människorättsfostran och delvis överlappar den kan nämnas t.ex. demokratifostran, medborgarfostran, fostran till internationalism, global fostran, interkulturell fostran, mångkulturell fostran och fostran till interkulturell förståelse.

Målen för och innehållet i människorättsfostran har mycket gemensamt med i synnerhet demokratifostran, fostran till internationalism, global fostran och medborgarfostran. Vissa av avvägningarna i målen för människorättsfostran är dock klart specifika. Dessutom kan kunskapsinnehållet i människorättsfostran definieras så tydligt att det är befogat att betrakta och genomföra människorättsfostran som ett område för sig vad gäller fostran och utbildningen.

Den största och viktigaste skillnaden gentemot de närbesläktade begreppen består dock i att staterna har en folkrättslig skyldighet att respektera, skydda och uppfylla de mänskliga rättigheterna, inklusive skyldighet att implementera människorättsfostran och -utbildning.

Människorättsfostran är även kopplad till Finlands grundlag. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Utan tillräcklig kunskap är det svårt för representanter för det allmänna att utföra detta uppdrag. Skyldigheten att trygga de grundläggande och mänskliga rättigheterna gäller även lärare som utövar offentlig makt. Därmed gäller

Det fundamentala målet för människorättsfostran bör vara att vår egenmakt ökas så att vi kan respektera och försvara andras mänskliga rättigheter, inte bara våra egna.

människorättsfostran dem inte endast som fostrare och utbildare, men också som personer som utövar offentlig makt.

Människorättsfostran som en mänsklig rättighet

FN:s generalförsamling antog deklarationen om människorättsfostran (A/RES/ 66/137) 19.12.2011. En arbetsgrupp som FN tillsatt hade arbetat med ett utkast till deklarationen från och med 2008, och texten hade godkänts i rådet för mänskliga rättigheter 23.3.2011.

Deklarationen är det viktigaste dokumentet i den internationella utveckling som människorättsfostran har genomgått. Den tar upp alla människors rätt till människorättsfostran, innehållet i människorättsfostran och utsträckandet av människorättsfostran till alla utbildningsnivåer och utbildningsområden samt till livslångt lärande.

Enligt artikel 1 har var och en rätt till känedom om alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt att söka och erhålla information om dem, och alla bör ha tillgång till människorättsfostran och -utbildning.

Staterna bör vidta ändamålsenliga åtgärder för att garantera att resolutionen verkställs och följs upp effektivt och ställa behövliga resurser till förfogande.

Även om deklarationen i sig inte är ett dokument som är juridiskt bindande för staterna,

kan den bindande verkan som skyldigheten att ge människorättsfostran har härledas ur flera människorättskonventioner.

Enligt t.ex. FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-konventionen) kan utbildningen om mänskliga rättigheter anses ingå i rätten till utbildning. Enligt artikel 13(1) skall utbildningen syfta till att till fullo utveckla människans personlighet och insikten om dess värde. Utbildningen skall dessutom stärka respekten för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Också enligt artikel 29 i barnrättskonventionen skall barnets utbildning syfta till att utveckla respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt för de principer som uppställts i Förenta nationernas stadga.

Barnrättskonventionen omfattar dessutom en uttrycklig skyldighet att informera om konventionen. I artikel 42 sägs det att konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga och aktiva åtgärder göra konventionens bestämmelser och principer allmänt kända bland såväl vuxna som barn.

Historisk översikt

Skyldigheten att ge människorättsfostran har sin upprinnelse i FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna, som FN:s generalförsamling antog 1948

"som en gemensam norm för alla folk och nationer i syfte att alla människor och samhällsorgan

med denna förklaring i ständigt åtanke skall sträva efter att genom undervisning och utbildning främja respekten för dessa rättigheter och friheter samt genom progressiva åtgärder, både nationellt och internationellt, se till att de erkänns och tillämpas allmänt och effektivt både bland folken i medlemsstaterna och bland folken i områden som står under deras jurisdiktion."

I artikel 26 i deklarationen garanteras rätten till utbildning. Angående utbildningens syfte föreskrivs följande i artikel 26 (2):

"Utbildningen skall syfta till att utveckla personligheten till fullo och till att stärka respekten för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Utbildningen skall också främja förståelse, tolerans och vänskap mellan alla nationer, rasgrupper och religiösa grupper samt främja Förenta Nationernas verksamhet för fredens bevarande."

Betydelsen av människorättsfostran har med tiden accentuerats i FN:s dokument. Så sent som på 1970-talet behandlades människorättsfostran emellertid i en rekommendation om fostran till internationalism.

Småningom blev begreppet människorättsfostran (human rights education, education for human rights) vedertaget. Jämsides med det har begreppet människorättskultur (human rights culture) och byggandet av en sådan förts fram i människorättsfostran och i anknytande dokument med början på 1990-talet.

FN:s organisation för utbildning, vetenskap och kultur Unesco har varit en central aktör, framför allt i det skede då människorättsfostran var ett nytt begrepp. Unesco har ända sedan grundandet betonat vikten av gemensamma, internationella utbildningsmål.

År 1974 antog Unescos generalförsamling en rekommendation som gällde fostran till internationellt samförstånd, samarbete och fred samt fostran gällande mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

År 1978 arrangerades en konferens om undervisning i mänskliga rättigheter. Konferensen anses ofta ha varit den första som fokuserade helt och hållet på människorättsfostran. Den var också den första i en serie FN-konferenser som tagit fasta på människorättsfostran.

År 1993 utarbetades i Montreal ett handlingsprogram och en plan för människorätts- och demokratifostran (World Plan of Action on Education for Human Rights and Democracy),

som betonade att fredskulturen och toleransen bör stärkas med hjälp av demokrati. Handlingsprogrammet följdes senare av FN:s årtionde och världsprogram för utbildning om mänskliga rättigheter, vilka presenteras nedan.

FN:s årtionde och världsprogram för utbildning om mänskliga rättigheter

Vid 1993 års världskonferens om mänskliga rättigheter i Wien ägnades särskild uppmärksamhet åt betydelsen av människorättsfostran. I slutdokumentet från konferensen rekommenderades det att undervisning om de mänskliga rättigheterna, humanitär rätt, demokrati och rättsstatsprinciperna skulle lyftas in i de nationella läroplanerna.

På rekommendation av världskonferensen förklarade FN:s generalförsamling perioden 1995-2004 vara ett årtionde för utbildning om mänskliga rättigheter. På grundval av handlingsprogrammet för årtiondet byggdes det senare genom beslut av FN:s generalförsamling upp ett världsprogram för utbildning om mänskliga rättigheter (World Programme on Human Rights Education). Programmet samordnas av byrån för FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, och handlingsprogrammen godkänns av FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Den första programetappen (2005-2009) inriktades på människorättsfostran i skolorna. Den andra programetappens (2010-2014) målgrupper var högskolor och myndigheter. Med myndigheter avses alla statligt och kommunalt anställda samt försvarsmakten.

I den tredje programetappen (2015-2019) fokuseras på journalister och media.

Europarådets stadga om utbildning i demokratiskt medborgarskap och i mänskliga rättigheter

Förutom FN och dess fackorgan, speciellt Unesco, är också många regionala mellanstatliga organisationer aktiva på området för människorättsfostran och -utbildning. Särskilt

finns det skäl att nämna Europarådet, i vars arbete utbildningen spelar en viktig roll vid främjandet av organisationens grundläggande värderingar, dvs. demokrati, de mänskliga rättigheterna och rättsstatsprinciperna, samt vid förebyggandet av människorättskränkningar.

Allt oftare ses utbildning också som ett sätt att förebygga tilltagande våld, rasism, extremism, främlingsfientlighet, diskriminering och intolerans.

År 2010 antog Europarådets 47 medlemsländer en stadga om utbildning i demokratiskt medborgarskap och i mänskliga rättigheter (EDC/HRE, Rekommendation CM/Rec [2010]7). Stadgan föregicks av ett antal rekommendationer för främjande av människorätts- och/eller demokratifostran.

Syftet är att stadgan skall vara en vägledande utgångspunkt för stärkande av medborgar- och människorättsfostran och för främjande av kvalitetsmål i medlemsländerna. Dess främsta mål är att ge alla människor i medlemsländerna möjlighet till utbildning i demokratiskt medborgarskap och i mänskliga rättigheter. Till sitt innehåll sammanfaller stadgan till stora delar med FN-deklarationen.

I det här sammanhanget finns det dessutom skäl att nämna också det samarbete för främjande av lokal och regional demokrati som bedrivs inom ramen för Europarådets kongress för lokala och regionala organ.

Hur människorättsfostran har utvecklats i Finland

Den finländska människorättsfostrans historia är nära förknippad med hur Finlands internationalism har utvecklats. Finland antogs 1955 som medlem i FN och ett år senare, 1956, anslöt sig Finland till utbildnings-, vetenskaps- och kulturorganisationen Unesco. Finland ratificerade FN:s första människorättskonventioner på 1970-talet, men det var först då Finland anslöts till Europarådet 1990 och genom medlemskapet blev bunden till Europakonventionen, som bidrog till ett genombrott av de mänskliga rättigheterna i den finländska rättskulturen. Revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna, som genomfördes 1995, reflekterade också denna internationella utveckling. Sedermera har globaliseringen och den ökade kulturella och allmänna

mångfalden i samhället även utmanat sektorerna för fostran och utbildning.

Redan under Unescos konferens om människorättsfostran som arrangerades i Åbo 1997 gavs två konkreta rekommendationer på hur människorättsfostran kunde utvecklas: genom att inkludera den i skolornas läroplaner, och att utbilda lärare tillräckligt i ämnet.

I de nationella läroplanerna har de mänskliga rättigheternas ställning klart förbättrats. I läroplanen för den grundläggande utbildningen 2014 utformas utgångspunkterna för undervisning bl.a. på följande sätt:

”Den grundläggande utbildningen grundar sig på respekt för liv och mänskliga rättigheter och på att man försvarar dessa. Den grundläggande utbildningen ska främja välbefinnande, demokrati och aktiv medverkan i medborgarsamhället. Jämlikhet och en allmän princip om alla människors lika värde är ett centralt mål för den grundläggande utbildningen. Undervisningen ska främja ekonomisk, social och regional jämlikhet och jämställdhet mellan könen. Undervisningen ska vara religiöst, konfessionellt och partipolitiskt obunden. Skolan och undervisningen får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.”

Motsvarande i läroplanen för gymnasieundervisningen 2015:

”Undervisningen ska utgå från människolivets okränkbarhet och respekt för liv och de mänskliga rättigheterna. Den studerande ska under gymnasietiden bilda sig en klar uppfattning om vilka värderingar, centrala grundläggande normer och människorättsnormer som ligger till grund för de grundläggande och mänskliga rättigheterna samt på vilka sätt dessa rättigheter främjas. Gymnasieundervisningen ska bygga på de viktigaste konventionerna om mänskliga rättigheter, såsom FN:s konvention om barnets rättigheter.

Gymnasieundervisningen ska främja jämlikhet och likabehandling samt välbefinnande och demokrati. Undervisningen ska vara religiöst och partipolitiskt obunden och icke-konfessionell och får inte användas i kommersiellt syfte. Gymnasieundervisningen ska sporra den studerande att reflektera över olika möjligheter, alternativ och missförhållanden i det finländska samhället och i den globala utvecklingen. All verksamhet i gymnasiet ska präglas av delaktighet, aktivitet och gemenskap.”

Alla som utövar offentlig makt, vare sig hen är polis, lärare, sjukskötare eller byggnadsingenjör, ska ha minst någon slags uppfattning om de frågor beträffande grundläggande och mänskliga rättigheter som berör den egna branschen.

Förutom dessa "ädla" värderingar har de mänskliga rättigheternas rättsligt bindande verkan även börjat synas tydligare i läroplanerna. I den grundläggande utbildningens läroplan nämns FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna och konvention om barnets rättigheter inte bara i undervisningens värdegrund, utan också i skyldigheterna beträffande ordnandet av utbildningen. I både den grundläggande undervisningens och gymnasieundervisningen inlärningsinnehåll och -mål nämns nuförtiden även uttryckligen vissa människorättskonventioner och -ämnen. Dessutom finns det gott om material som stöder och främjar de mänskliga rättigheterna under övriga benämningar, till exempel demokrati, delaktighet och deltagande, likabehandling, en trygg inlärningsmiljö och verksamhetskultur, samt främjande av elevernas välfärd. Alla dessa har en koppling till människorättsfostran.

Utbildningsstyrelsen (UBS), som ansvarar för att utarbeta läroplansgrunderna, är undervisningsområdets utvecklingsmyndighet och därmed en viktig aktör inom människorättsfostran. USB ordnar bland annat evenemang om ämnet samt producerar och delar information och stöd-

material till lärare om både människorättsfostran och områden kopplade till demokrati- och globalfostran/ fostran till internationalism.

Inom statsförvaltningen är undervisnings- och kulturministeriet (UKM) naturligtvis det viktigaste ministeriet vad gäller fostran och utbildning, från småbarnsfostran ända till högskolestudier. Undervisningen inom vissa branscher som är särskilt viktiga med tanke på de mänskliga rättigheterna sker i statens egna läroanstalter, varav Polisyrkeshögskolan, Räddningsinstitutet och Gräns- och sjöbevakningsskolan tillhör inrikesministeriets förvaltningsområde, Brottspåföljdsområdets utbildningscentral tillhör justitieministeriets förvaltningsområde, Försvarshögskolan och Markstridsskolan tillhör försvarsministeriets förvaltningsområde och Tullskolan tillhör finansministeriets förvaltningsområde. Dessutom ordnar alla ministerier egna utbildningar för sitt eget förvaltningsområdes myndigheter. Utbildningen som berör de mänskliga rättigheterna är ett ärende som berör hela statsförvaltningen - i synnerhet eftersom staten i sista hand ansvarar för att de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

För människorättsfostrans del togs ett nytt steg i Finland när Människorättscentret inledde

sin verksamhet 2012. I centrets lagstadgade uppgifter ingår att främja fostran och undervisningen om de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Administrativt fungerar centret i samband med riksdagens justitieombudsmans kansli. Människorättscentret, justitieombudsmannen och människorättsdelegationen som tillsatts för centret utgör tillsammans den s.k. nationella människorättsinstitutionen.

På uppmaning av FN har det grundats nationella människorättsinstitutioner i åtskilliga länder, och överallt anses främjandet av människorättsfostran och -utbildning vara en av institutionernas viktigaste uppgifter.

I början av 2014 publicerade Människorättscentret den första nationella utredningen om människorättsfostrans och -utbildningens ställning i Finland. Rapporten och dess rekommendationer fungerade som en sporre för olika instansers utvecklingsarbete. Ett av rapportens viktigaste resultat demonstrerade att det finns en grund för människorättsfostran, men att åtgärderna är oenhetliga. Trots att rapporten inte direkt bedömde människorättsfostrans innehållsmässiga kvalitet kunde man även se hänvisningar till kvaliteten, och dessa bekräftade övriga forskningsresultat: kvaliteten varierar. Inom utbildningen förstås inte de mänskliga rättigheterna nödvändigtvis som rättsliga skyldigheter, och deras omfattning lyfts inte fram. Karrikerat kan man säga att människorättsfostran i värsta fall endast kan bestå av en temadag om kulturell mångfald.

Människorättscentret stöder utbildningsanordnarnas åtgärder inom människorättsfostran bland annat genom att erbjuda expertstöd och utbildning för utbildare och planerare, samt lyfta fram människorättsfostran på branschens evenemang och i publikationer, bland annat på Educa-mässan och i tidningen Opettaja. Centret har även producerat eget utbildningsmaterial i form av webbföreläsningar om de grundläggande och mänskliga rättigheterna och systemen som tryggar dessa rättigheter.

En av rekommendationerna som ingår i Människorättscentrets rapport var att statsrådet bör utarbeta ett handlingsprogram om människorättsfostran. I skrivande stund vet man att regeringen i början av 2017 ska behandla Finlands andra nationella handlingsprogram för grundläggande och mänskliga rättigheter, och ett av programmets fyra teman berör

människorättsfostran. Handlingsprogrammet innehåller flera olika utvecklingsprojekt inom olika förvaltningsområden.

Genom de uppdaterade läroplanerna och projekten inom handlingsprogrammet för grundläggande och mänskliga rättigheter besvarar man även den oro som framförts av de kommittéer som övervakar efterföljandet av FN:s människorättskonventioner samt rådet för mänskliga rättigheter beträffande brister i den finländska människorättsfostran.

FN:s kommitté för barnens rättigheter har varit kritisk mot det faktum att det inte finns några uppgifter som anger till vilken grad lärare i Finland följer förpliktelserna beträffande människorättsfostran. Kommittén har fäst uppmärksamhet vid att alla elever inte nödvändigtvis tar del av människorättsfostran, och att det är upp till den enskilda lärarens beslut om människorättsfostran inkluderas i undervisningen eller inte. Kommittén har rekommenderat att ärendet utreds och att man ser till att alla barn får ta del av undervisning och fostran beträffande de mänskliga rättigheterna.

I samband med FN:s universella periodiska granskning rekommenderades det att Finland lägger till de mänskliga rättigheterna som en obligatorisk del av lärarutbildningen.

På sommaren 2014 föreslog utredningspersonerna som tillsatts av UKM åtgärder för att utveckla undervisningen av och studierna i demokrati och mänskliga rättigheter i lärarutbildningen och tillhörande praktik. Enligt förslaget bör lärarutbildningen utvecklas så att alla som studerar till lärare ska sätta sig in i demokratifostrans grunddrag och få grundläggande kunskaper om de viktigaste mänskliga rättigheterna samt människorättshandlingarna och -mekanismerna.

Under 2016 genomfördes ett projekt med finansiering från UKM i de pedagogiska fakulteterna vars mål var att utveckla undervisningen i, beaktandet av och förståelsen för dessa ämnen bland lärarutbildare och institutioner. Projektet genomfördes enligt interventionsmodellen, där deltagarna som valts till utbildningsmötena genomförde en intervention i sina egna enheter på basis av de kunskaper de fått. På svenskt håll har det på Åbo Akademi utförts tvärvetenskapligt samarbete, och 2017 publiceras en elektronisk artikelsamling om människorättsfostran.

Verksamheten har även utvecklats i yrkeshögskolorna. Till exempel genomförde det urbana

ungdomsarbetets utvecklingsnätverk (Kanuuna) och Humanistiska yrkeshögskolan en studiehelhet i människorättsfostran värd 25 studiepoäng som är riktad till ungdomsledare och samhällspedagoger. Utbildningen är den första av sitt slag i Finland.

Man bör fästa särskild uppmärksamhet vid systematiken inom människorättsutbildningen för lärare nu när människorättsfostrans betydelse har ökat i läroplanerna. Det finns förstås frivilliga kurser, och behandlingen av människorättsfrågor struktureras kanske på olika sätt, men det finns säkert sådant som kan förbättras. Det finns också ett behov för utbildning i övriga fakulteter. På grund av högskolornas autonomi är det viktigt att högskolorna och universitetet tar initiativ i detta ärende.

Man kan väl säga att människorättsfostran och -utbildningen i Finland är i ett bra utvecklingskede. Människorättsfostran och -utbildning behövs nu mer än någonsin förr. Rättens övergång mot grundläggande rättigheter som började på 1990-talet har gjort de mänskliga rättigheterna till en väsentlig del av lagstiftningsarbetet, och därigenom även politiken. Därför har människorättsfostran och -utbildningen en stor uppgift i att förstå samhällsdebatten.

Det allmännas skyldighet att trygga de grundläggande och mänskliga rättigheterna betyder att alla som utövar offentlig makt, vare sig hen är polis, lärare, sjukskötare eller byggnadsingenjör, ska ha minst någon slags uppfattning om de frågor beträffande grundläggande och mänskliga rättigheter som berör den egna branschen. Utbildningen behöver inte heller begränsa sig endast till den offentliga sektorn. Allt mer förväntas det att den privata sektorn ska respektera de mänskliga rättigheterna. Det finns alltså mycket att göra.

Om frivilligorganisationernas människorättsfostran

Många frivilligorganisationer berättar att de bedriver global fostran eller människorättsfostran. Organisationerna definierar emellertid själva vad de betraktar som sådan fostran.

Av de 176 organisationerna i Servicecentralet för utvecklingssamarbetes (Kepa) register över global fostran har 136 (77 %) meddelat att

människorättsfostran och jämlikhetsfostran ingår i den globala fostran som de bedriver (2014). Det kan anses att bara en del av de här organisationerna huvudsakligen bedriver global fostran. Av dem åter kan enbart några få anses vara renodlade människorättsorganisationer.

Många organisationer har tagit fram material för människorättsfostran, t.ex. för skolornas bruk. Som exempel kan nämnas Finlands FN-förbund och Förbundet för mänskliga rättigheter. Det sistnämnda förbundet har också producerat material för människorättsfostran tillsammans med Finlands Unesco-kommission.

Bland de material för människorättsfostran som Finlands Unesco-kommission har tagit fram för skolor finns en publikation som behandlar de gemensamma grunderna för freds-, människorätts- och demokratifostran, en handbok i människorättsfostran för grundskolan och en allmän handbok i människorättsfostran. Också Finlands Unicef rf. har varit aktiv på området, och bl.a. översatt och publicerat Europarådets handbok i människorättsfostran för barn (Compasito).

År 2004 öppnades i internet den virtuella läroboken Ihmisoikeudet.net (www.ihmisoikeudet.net) som olika organisationer hade sammanställt. Den handlar om de mänskliga rättigheterna och är avsedd för unga i högstadie- och gymnasieåldern. Bland de medverkande finns Amnesty Internationals finländska sektion, Förbundet för mänskliga rättigheter, Finlands FN-förbund och maailma.net. Också exempelvis Väestöliitto (Befolkningsförbundet) och Stiftelsen Plan Finland har gett ut material med anknytning till människorättsfostran.

I bl.a. Europarådets stadga om utbildning i demokratiskt medborgarskap och i mänskliga rättigheter finns en rekommendation till staterna att stödja frivilligorganisationernas människorättsfostran. Det är dock svårt att kartlägga hur stort det stöd är som riktas direkt till frivilligorganisationerna och till just människorättsfostran.

Det finns ingen specifik finansiell ram för människorättsfostran. Olika ministeriet har vissa finansieringskanaler för olika projekt som tangerar människorättsfostran. Projekten är i huvudsak kortvariga och mycket få av dem täcker de mål som FN har ställt upp för människorättsfostran och -utbildning.

